

Bertel Thorvaldsens Moder.

Af **Louis Bobé.**

Til Trods for en i sidste Menneskealder herhjemme stadig voksende Interesse for Genealogi og Personalhistorie, og de Frugter, den har sat, dels i Biografisk Lexikon, dels i Personalhistorisk Tidsskrift, viser der sig stadig Fejl og Uoverensstemmelser i Angivelserne af vore fremragende Mænds Hoveddata. Følgende vitterlige Urigtigheder, som jeg i Aarenes Løb har truffet, kan tjene til Eksempel.

Feltmarskal Claus Ahlefeldt angives i Biogr. Lexikon at være død 1678 uden at have ført aktiv Kommando i den skaanske Krig, men han er faktisk allerede død 1674. Povl Egede var ifølge samme Kilde født 9. Okt. 1709, men hans Daabsattest viser i Overensstemmelse med andre Angivelser, at han fødtes 9. Sept. 1708. Hans Samtidige Adam Gottlob Moltke angives af Faderen (samtidig Nedskrift) at være født 11. Nov. 1710, men paa Sarkofagen i Karise Kirke, i Biogr. Lexikon og andre Steder læser man 10. Nov. 1709. Digteren Henrik Hertz angiver selv sin Fødselsdag til 25. Aug. 1798, skønt alt synes at tyde paa, at Aaret rettelig har været 1797.

Johannes Ewalds Moder var ikke Præsten Enevold Ewalds *anden*, men hans *eneste* Hustru, som blev gift 1730, ikke 1739, som i Biogr. Lexikon anført.

Adam Oehlschlägers Forældre blev ikke, som ofte gentaget efter den ellers saa nøjagtige Erslew, viet 1778, men 1777. Maleren Jens Juel døde 27., ikke 22. December 1802.

Til denne Række af Errata og Uoverensstemmelser i vore Stormænds biografiske Data maa ogsaa regnes Angivelsen af Thorvaldsens Fødselsdag og hans Moders Pigenavn.

Thorvaldsens Biograf, J. M. Thiele, har ikke været kritisk nok i sine Meddelelser om Kunstnerens Barndom og Ungdom — hans Fremstilling af Thorvaldsens Forhold til Anne Marie Magnani er ogsaa vitterlig fejlfuld og forvansket.

Thieles Omtale af Forældrene er stærkt præget af den ogsaa i Johanne Louise Heibergs Erindringer raadende Tendens, at lade Lilien gro op af Sumpen. Hvem der læser Faderens Breve uden at være paavirket af Thieles Karakteristik, vil i høj Grad føle sig tiltalt af denne sunde, i Modgang og Nedgang baade ranke og livsglade Natur — man erindre hans elskværdige Spøg om Hunden Primon og den rørende Afbigt, han gør Sønnen i det sidste Brev til sin kære Bertel. Den Maade, han omgaas Folk af de højere

Samfundsklasser, viser ogsaa, at han ingenlunde var overset eller ringeagtet som en forhutlet Eksistens. Ligesom hans Retskrivning og Stil vidner om en Mand med mere end almindelig Skoledannelse, taler den i *alle* Breve klare, rolige og konstante Haand mod Thieles Antagelse, at han var fordrukken.

Thieles positive Meddelelser om Thorvaldsens Forældre gaar i Korthed ud paa følgende:

Faderen *Gotskalk Thorvaldsen*, født 1740 paa Myklabæi i Blondulið og konfirmeret i Annekskirken i Videvalla, kom o. 17 Aar gammel til Danmark, hvor han ernærede sig som Billedskærer paa de private Skibsværfter. Ti Aar senere, altsaa o. 1767, ægtede han en Pige fra Jylland, *Karen Grønlund*, »en nærpaarørende« af Brygger, senere Underfoged Grønlund. I sin, ved Slotsbranden 1784 tilintetgjorte Selvbiografi, dikteret H. F. Estrup i Pennen, angaves hun at være en Præstedatter fra Jylland. Thiele gættede paa, at hendes Fader kunde være Pastor David Grønlund, der havde en Datter Karen, men denne fødtes 1758 og kunde altsaa ikke være Moder til Berthel Thorvaldsen. Støttet til en Udtalelse af Pastor Th. Heramb, hvis Bedstefader var nævnte Underfoged Grønlund, mener Thiele, at hun maa have været en jysk Bondepige. Hun skildres af dem, der endnu havde set hende i sin Ungdom, som »en smuk lille, buttet Person«, medens hun i sine ældre Aar omtales som en lille, stærkt haltende Kone, der talte »ram jysk«. Sønnen var hendes udtrykte Billede. Thiele betegner hendes Ægteskab som »uhyggeligt«, alt blev hende efterhaanden ligegyldigt. Manden var udygtig til sit Fag, ustadig og uefterrettelig, og tilmed drikfældig. Samtidig Skildringer af den til Tider yderliggaaende Usselhed og Fattigdom i Hjemmet anføres.

I de senere fremkomne selvbiografiske Meddelelser, som Thorvaldsen 1840 dikterede Baronesse Stampe, hedder det, at hans Moder var en Jyde og hed Karen Grønlund¹⁾. Ogsaa Biografisk Lexikon (Sigurd Müller) nævner Moderen som *Karen Grønlund* † 1804, »en ung rimeligvis bondefødt Pige fra Jylland«.

Overfor saa enstemmige Vidnesbyrd som Thorvaldsens Moders Pigenavn virker det overraskende at læse Indførelsen om hendes Begravelse i Nicolai Kirkes Ligprotokol, som lyder: Den 12te Jan. 1804: *Karen Dagenes*, Billedhuger *Thorvalsens* Hustru, 56 Aar, død d. 7de af Kræft. Nicolai Assistent's Kirkegaard fra Tvergade Nr. 345.

Dagnæs er Navnet paa en lille By i Tyrsted Sogn, Vejle Amt, Hatting Herred.

Af Personer, der førte dette Navn, har jeg fundet Otto Dagnes, Degn i Børghlum, der i sit Ægteskab med Mette Graae havde Datteren

¹⁾ R. Stampe, Baronesse Stampes Erindr. om Thorvaldsen, 1912, 91.

Oline, døbt 1. Nov. 1762, gift med Mundskænk Jens Østrup — samt *Jakob Dagnes*, Degn, først i Lemvig, senere i Nørre Nissum, f. 1699, † 1771, 4. Januar, der 1736, 16. Jan., havde Datteren *Karen* til Daaben¹⁾ i Degneboligen i Lemvig. Ved Skiftesamlingen efter Jakob Dagnes 1771, 4. Febr., nævnes følgende Arvinger, Otto, 38 Aar, Jakob, f. 1740, Hans, tjener i Nissum Boel, f. 1741, Christian, f. 1743 i Lemvig, Carl, i Degneboligen, 24 Aar, samt Døtrene *Karen*, opholdende sig i København, Anna, f. 1746, og Johanne Erikke, f. 1749, begge i Degneboligen. Om Karen hedder det, at hun for mange Aar siden er rejst til København, og man ikke ved, om hun er levende eller død, siden ingen af hendes paarørende har nu udi 8 Aar haft mindste Efterretning fra eller om hende. Dødsfaldet maatte derfor bekendtgøres i de københavnske Tidender, men Bekendtgørelsen frugtede ikke. »Hvad Datteren Karen Dagnes angaar, da siden hun ej efter skete Avertissement i Aviserne har meldt sig nu alt over Aar og Dag ifølge Loven, og man altsaa ej ved, enten hun er i Live eller ikke, saa blev hende ikke heller nogen Arv tillagt.«

Uoverensstemmelsen af ti Aar mellem Daabs- og Dødsangivelsen kan bestaa i fejl Opgivelse eller Fejlregning paa sidstnævnte Sted²⁾, eller at hin i 1736 døbte Datter Karen kan være død lille, og en senere født have faaet Navnet.

At to unge Piger af Navnet Karen Dagnes skulde have søgt til København fra Nørrejylland, er i hvert Fald næppe rimeligt.

Til Trods for Fødenavnet Dagenes kunde Thorvaldsens Moder jo meget vel være en nærpaarørende af Underfoged Grønlund, men positivt Bevis herfor har man, efter indgaaende Undersøgelser, ikke kunnet føre.

Fabriks-, senere Pakhusforvalter *Niels Andersen Grønlund*, hvis Navn vel er laant fra Gaarden Grønlund i Thisted Landsogn, næppe fra Gaarden af samme Navn i Stubberup Sogn, Bjerger Herred, paa Fyen, var bosiddende i København og havde i sit Ægteskab (10. Aug. 1739) med Marie Catharine Møller Børnene Jens Samuel Grønlund (f. 30. Aug. 1739), Ferdinand Anton (dbt. 13. Marts 1741), Anders (f. 20. Marts 1742) og Johannes (dbt. 11. April 1744). Hans Enke ægtede 10. Juli 1755 Fuldmægtig Lauritz Lund.

Deres ældste Søn Jens Samuel Grønlund, død 10. Nov. 1807, gift (2°) 1794 m. Anna Marie Smith, var Apotheker i København,

¹⁾ Velvilligst meddelt af Hr. Arkivsekretær Nygaard.

²⁾ Hr. Arkivsekretær Nygaard, der gennem sine i Omfang enestaaende Udtog af Jyllands samtlige Kirkebøger vel sidder inde med den mest indgaaende Kendskab til danske Kirkebøger, har meddelt mig, at en Fejlregning af netop 10 Aar ved Begravelsen ikke er saa sjælden.

den tredie Søn Anders Grønlund, den fornævnte Underfoged, død 16. Nov. 1807, havde i Ægteskab med Mette Birgitte Aistrup blandt flere Børn: *Maren Schou Grønlund* (f. 20. Juli 1779 † 12. Aug. 1853), gift med Murmester, Kaptejn Johan Christian West (f. 2. Sept. 1767 † 24. Jan. 1816), af Thorvaldsens Fader i et Brev til Sønnen betegnet som den storsnude Murmester W., hos hvem han søgte Hjælp, og Broder til Thorvaldsens Ven, Tømmermester, Major Jørgen West (f. 1772 † 1832); *Maren Cathrine Grønlund* (f. 7. Juni 1782), gift med Kaptejn i Marinen Rasmus Rosing Bull; *Jens Samuel Grønlund* (f. 2. Marts 1788 † 8. Nov. 1822), Birkedommer i Hørsholm, der i Ægteskab med Juliane f. Lind var Fader til Oberst Julius August Grønlund, og *Jane Ursula* (f. 1790), gift med Overmagasinbestyrer, Justitsraad Lars Guldbrandsen Heramb, hvis Søn var den ovennævnte Pastor Heramb. Dennes Søster, Eline Birgitte Heramb († 1871), gift med den bekendte Præst Frederik Engelhart Boisen, har ganske uhjemlet betegnet Karen Grønlund, Thorvaldsens Moder, som »en fordrukken Søster af sin Bedstefader Anders Grønlund«.

De i Thorvaldsens Museum beroende, af Frk. Margarete Grønlund, Datter af Oberst J. A. Grønlund, skænkede, farvelagte Reproduktioner af to Portrætter, forestillende Joh. Chr. West og Karen Grønlund, maa efter Udførelsen at dømme tilskrives Thorvaldsen. Portrætter af Underfoged Anders Grønlund og Hustru ejedes af Frk. Ellen Bull¹⁾.

Om Thorvaldsens Fader kan af Extraskattemandtallet for 1762 gives den Oplysning, at han da stod som »Dreng i Lære« hos den i Møntergade boende Billedhugger Peder Pedersen Leed og kaldes Gotschalck Torvaldsen.

Bertel Thorvaldsens Fødselsdag angives dels af ham selv, dels af hans Ungdomsven Haste, der noterede den op under sine Besøg i Forældrenes Hus 1791—92, at være 19. November 1770. Selv angav han, som bekendt, at være født i Grønnegade i det Hus, der endnu bærer en 1870 indsat Mindetavle, men rigtignok hævdede han en anden Gang at være født i Landemærket. I første Tilfælde skulde han være døbt i Nikolaj Kirke, men hverken i denne eller de andre københavnske Sognekirker har hidtil nogen af de mange, hvem Spørgsmaalet om Kunstnerens Fødsel- og Daabsdag er traadt nær, fundet en officiel Stadfæstelse af hans Angivelse. Thiele bemærker, at et Par af Thorvaldsens ældste bekendte ytrede Tvivl

¹⁾ Velvillige Meddelelser af Frk. M. Grønlund.

²⁾ I Thorvaldsens Museum findes som et Ungdomsminde om Thorvaldsen en Tegning forestillende ham og hans Venner J. West, Blomstermaler Claudius Ditlev Fritzch og Maler Carl David Probsthayn. Jeg skylder Tak til Hr. Museumskustode Schumacher for hans stedse redebonne og kyndige Bistand ved mine Undersøgelser.

om, at han overhovedet er bleven døbt. Da man heller ikke har fundet hans Forældres Vielse indført noget Steds i Kirkebøgerne, saalidt som i Københavns Kopulationsprotokol, der afgiver en Kontraprøve, kunde man fristes til at tro, at han var født udenfor Ægteskab, og at de kun har levet i Samvittighedsægteskab, hvad der næppe var helt sjældent i Hovedstaden den Gang. Adskilligt kunde tyde paa, at der har været noget at skjule.

Weilbach har, som det synes, med Rette hævdet, at Forældrene har gjort ham mindst to Aar *ældre*, for at faa ham konfirmeret saa nær 14 Aars Alderen som mulig. Forordningen af 1759, 25. Maj Konfirmationen vedrørende, bestemmer, at i Almindelighed maa ingen Børn af Præsten antages til Confirmation, førend de have opnaaet deres 14. eller 15. Aar.

Efterat Bertel Thorvaldsen 2. Jan. 1787 havde vundet den lille Sølvmedaille ved Akademiet, synes Faderen at have været ivrig for at drage ham bort fra Akademiet og faa ham i Lære, hvilket i høj Grad betingedes af, at han først var bleven konfirmeret. Det gjaldt derfor at fremskynde Konfirmationen, som fandt Sted i Holmens Kirke 15. April s. A., hvorefter han i nogen Tid udeblev fra Akademiet.

Nu findes der i Fødselsstiftelsens Daabsprotokol (1759—84) følgende Notits, som kan have sin Betydning i denne Sammenhæng:

Berthel, indkom i Cassen d. 10. ds. med Tegn 940 og blev døbt 13. Februar 1773.

Barnet blev senere afhentet, hvad der jævnligt hændte, naar Moderen eller Faderen enten var kommen paa bedre Tanker, eller ved forbedrede Kaar saa sig i Stand til at ernære det.¹⁾ At dette Barn, der har det ret ualmindelige Navn Bertel, kan være identisk med Bertel Thorvaldsen, fremsættes foreløbig som en Gisning, der dog har adskillig Sandsynlighed for sig. Thorvaldsens Fødselsdag lader sig derfor godt fastholde, thi et 19. Novbr. 1772 født Barn kan meget vel være identisk med det, i hvert Fald højst 11 Uger gamle, der nedlagdes i Kassen paa Fødselsstiftelsen 10. Februar. Hensynet til Kassens Størrelse spiller ingen Rolle for et saa lille Barn.

¹⁾ Det er paa Foranledning af det kgl. Frederiks Hospital forment Landsarkivet at give Oplysninger om de paa Fødselsstiftelsen fødte Børn udover, hvad den for alle tilgængelige Daabsprotokol angiver.